

Onafhankelijk oordeel externe deskundige bij periodieke rapportage 'De effecten van het kinderopvangbeleid op de ontwikkeling van kinderen'

Dr. Mariëlle Cloin

Senior onderzoeker / onderzoekscoördinator Publieke Gezondheid en Jeugd

Tranzo, Tilburg School of Social and Behavioral Sciences, Tilburg University

Deze brief omvat mijn oordeel bij het synthese-onderzoek naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het kinderopvangbeleid in Nederland, specifiek gericht op het beleidsdoel het bevorderen van de ontwikkeling van het kind in de kinderopvang.

Proces

Als onafhankelijk deskundige ben ik betrokken geweest bij het volledige ontwikkelingsproces van de synthesestudie. Hiertoe hebben drie online bijeenkomsten plaatsgevonden met de beleidsadviseurs die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van de rapportage. Tijdens deze bijeenkomsten en daarna via e-mail zijn conceptteksten besproken. Ik heb voldoende ruimte ervaren om feedback te kunnen geven en voor dialoog, wat mijn inziens heeft bijgedragen bij aan het waarborgen van een evenwichtige en grondige rapportage.

Oordeel

De synthese biedt een grondig en gedetailleerd overzicht van de huidige stand van de kennis over de effecten van kinderopvang op de ontwikkeling van kinderen. De beleidstheorie is gevolgd bij het opstellen van de onderzoeksvragen, wat de aanpak en structuur ten goede komt. Hoewel het in de rapportage gaat om de kinderopvang in Nederland, zijn in de synthese van het onderzoek ook belangrijke inzichten uit andere landen, zoals de Verenigde Staten en verschillende Europese landen, meegenomen. Dit was nodig omdat het onderzoek in Nederland lange tijd beperkt was en op onderdelen (zoals BSO) nog steeds beperkingen kent. Belangrijk daarbij is de sociale en beleidsmatige context van cruciaal belang bij het interpreteren van de bevindingen, omdat deze sterk kunnen variëren tussen landen. Dat is in de synthese steeds duidelijk aangegeven. De bredere kennisbasis in de synthese kan helpen bij het informeren van beleidsbeslissingen en het bevorderen van hoogwaardige kinderopvang in Nederland. Ook is terecht benadrukt dat de ontwikkeling van kinderen het resultaat is van een samenspel van verschillende omgevingen en invloeden, waaronder thuis, kinderopvang, vrije tijd en de jeugdsector. Deze verschillende contexten vormen gezamenlijk de pedagogische civil society waarin kinderen opgroeien en zich ontwikkelen.

Een kanttekening is dat de twee doelen van het kinderopvangbeleid, het bevorderen van de arbeidsdeelname van ouders en het vergroten van de ontwikkelkansen van kinderen, niet altijd zo strikt te scheiden zijn. Hoewel deze bijvoorbeeld bij de beleidsopties als afzonderlijk worden beschouwd, is er sprake van een wederzijdse relatie tussen beide. Kwalitatief goede, betaalbare en beschikbare kinderopvang kan ouders helpen om betere werk-gezin balans te realiseren, wat op zijn beurt de arbeidsdeelname kan bevorderen. Tegelijkertijd kan de mogelijkheid om deel te nemen aan het arbeidsproces ouders in staat stellen om de financiële stabiliteit van het gezin te versterken terwijl ze erop vertrouwen dat hun kinderen in goede handen zijn en zich optimaal kunnen ontwikkelen. Zodoende kunnen de twee doelen van het kinderopvangbeleid elkaar onderling versterken en een positieve invloed hebben op ouders en kinderen.

Inhoudelijk lijkt over het algemeen het effect van kinderopvang op de ontwikkeling van kinderen inderdaad positief te zijn, op basis van beschikbaar onderzoek. Kinderopvang kan verschillende voordelen bieden voor de ontwikkeling van kinderen, waarbij naast de kwaliteit van de kinderopvang ook de beschikbaarheid en betaalbaarheid van cruciaal belang zijn. Deze factoren spelen een grote rol bij de keuze en mogelijkheden van ouders om wel of geen gebruik te maken van kinderopvang. De betaalbaarheid van kinderopvang lijkt recentelijk verminderd te zijn, met name vanwege aanbieders die boven de maximum uurprijs voor subsidie zitten, kosten die ouders zelf extra moeten dragen. Ook is, ondanks een flinke toename in het aantal kindplaatsen, de toegankelijkheid van de kinderopvang afgenomen.

De synthese heeft ook oog gehad voor de mogelijke negatieve effecten van kinderopvang. Hoewel het moeilijk is eenduidige conclusie te trekken, wijzen sommige studies op mogelijke nadelen van een jonge startleeftijd in de kinderopvang en dat niet alle kinderen in dezelfde mate profiteren van de positieve effecten van de kinderopvang. Het benadrukt dat de kwaliteit van de kinderopvang een cruciale rol speelt. Wanneer de kwaliteit laag is, kan dit negatieve effecten hebben op de ontwikkeling van kinderen. Het is bemoedigend dat de kwaliteit van kinderopvang in Nederland weer in de lift zit en over het algemeen als zeer goed kan worden beschouwd, al blijft het belangrijk om te streven naar hoogwaardige kinderopvangvoorzieningen met goed opgeleid personeel in een stimulerende omgeving. Juist vanuit dat perspectief is het zorgelijk dat het naleven de objectieve kwaliteitseisen onder druk lijkt te komen staan staat als gevolg van de olopemde personeelstekorten in de kinderopvang, al spelen nieuw gestelde eisen aan aanbieders en de pandemie hierbij ook een belangrijke rol.

Ten slotte is duidelijkheid en stabiliteit over het kinderopvangbeleid en de kinderopvangtoeslag van groot belang voor ouders en daarmee voor de ontwikkelkansen van hun kind(eren), waarbij de focus moet liggen op transparantie, eenvoud en rechtvaardigheid. Het beleid en de regelingen rondom kinderopvang hebben directe gevolgen voor de toegankelijkheid, betaalbaarheid en kwaliteit van kinderopvang voor ouders en hun kinderen. Het is belangrijk om te streven naar een kinderopvangsysteem dat ouders ondersteunt, kinderen in staat stelt zich optimaal te ontwikkelen en vertrouwen geeft aan alle betrokkenen om samen te werken aan de meest optimale ontwikkelkansen voor kinderen. Dat geldt in het bijzonder voor kinderen die extra ontwikkelkansen het hardst nodig hebben, zoals kinderen uit kwetsbare gezinnen of met specifieke behoeften, kinderen die nu mogelijk het minst goed bereikt worden.

J.C.M. Cloin

Breda, 22-05-2023